

- інформування громадськості про здійснювані Національним агентством заходи щодо запобігання корупції, реалізація заходів, спрямованих на формування у свідомості громадян негативного ставлення до корупції;

- залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики;

- координація виконання міжнародних зобов'язань у сфері формування та реалізації антикорупційної політики, співпраця з державними органами, неурядовими організаціями іноземних держав та міжнародними організаціями в межах своєї компетенції;

- обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями;

- інші повноваження, визначені законом.

При цьому Національна агенція наділятиметься правом одержувати від органів необхідну інформацію; вносити обов'язкові до виконання приписи (щодо усунення порушень виконання антикорупційного законодавства); звертатися до правоохоронних органів з обов'язковими для розгляду висновками щодо виявлених ознак правопорушень; звертатися до суду із позовами (заявами) щодо визнання незаконними нормативно-правових актів, індивідуальних рішень, визнання нікчемними правочинів, виданих (прийнятих, укладених) внаслідок порушення антикорупційного законодавства); мати доступ до баз даних органів.

Іващенко Віта Олександрівна, професор
кафедри кримінології та кримінально-
виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

НЕВІДВОРОТНІСТЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ

Для більшості держав корупція становить проблему, розв'язання якої є вкрай актуальним питанням. Це стосується також і України, де прийнята спеціальна правова база та створені відповідні органи щодо запобігання і протидії корупції.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» від

14.10.2014 р. корупція - використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей

У свою чергу Кримінальний кодекс України (далі - КК) закріпив перелік корупційних злочинів (примітка до ст. 45) [2]. Це злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 366-1, 368-369-2 КК.

Як бачимо, частина злочинів віднесена до корупційних лише за умови їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем. Це привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191), викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем (ст. 262), викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 308), викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 312), викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням (ст. 313), порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 320), викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження (ст. 357), викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 410).

Крім того, корупційними злочинами є нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням (ст. 210), підкуп працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354), зловживання владою або службовим становищем (ст. 364), зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364-1), зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (ст. 365-2), декларування недостовірної інформації (ст. 366-1), прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368), незаконне збагачення (ст. 368-2), підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 368-3), підкуп особи, яка надає публічні послуги (ст. 368-4), пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369), зловживання впливом (ст. 369-2).

Звернемо увагу, що статтю 368-2 КК визнано такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 1 -р/2019 від 29.02.2019.

Крім того, у КК передбачені суттєві негативні кримінально-правові наслідки вчинення корупційних злочинів. Мова йде про неможливість застосування пільгових інститутів кримінального права. Так, у разі вчинення корупційного злочину особу не може бути звільнено від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям, примиренням винного з потерпілим, передачею особи на поруки, зміною обстановки. За такі злочини не призначається більш м'яке покарання, ніж передбачено законом. Також закон закріплює неможливість звільнення від покарання з випробуванням.

КК передбачає врахування інших негативних наслідків вчинення цієї групи злочинів - при умовно-достроковому звільненні від відбування покарання, заміні невідбутої частини покарання більш м'яким, застосуванні спеціальної конфіскації, звільненні на підставі закону про амністію та в порядку помилування.

Отож, беззастережне притягнення до кримінальної відповідальності за корупційні злочини мало б стати одним із пріоритетних завдань держави, що призвело б до зниження рівня корупції. Розглянемо на прикладі окремих офіційних статистичних даних реальний стан притягнення до відповідальності, призначення покарання та його відбування за такі злочини.

Так, згідно звіту Національного антикорупційного бюро України (далі - НАБУ) за I півріччя 2019 року детективи розпочали розслідування 533 кримінальних проваджень. Загалом у роботі детективів НАБУ за звітний період було 745 кримінальних проваджень за фактами корупційних злочинів. У I півріччі детективи склали 31 обвинувальний акт, а також одне клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності. У той же час, лише щодо трьох осіб набрали законної сили обвинувальні вироки про вчинення ними злочинів, віднесених законом до підслідності НАБУ [3].

За даними Генеральної прокуратури України, у 2017 р. обліковано 9425 фактів корупційних злочинів, у 2018 р. 9155, у 2019 р. 8715. За ці ж роки засуджено 1692; 766 та 450 осіб, відповідно [4].

Разом з тим, як зазначається в проекті Антикорупційної стратегії на 2019-2023 роки, презентованому Центром політико-правових реформ, попри те, що кількість облікованих корупційних злочинів і кількість осіб, яким повідомлялось про підозру, постійно збільшувалась, рівень судимості за найбільш небезпечні і поширені корупційні злочини за останні сім років, навпаки, знизився у 6 разів, при цьому: за одержання неправомірної вигоди - у 3,5 рази, за заволодіння чужим майном шляхом привласнення, розтрати чи зловживання службовим становищем - у 8 разів, а за зловживання владою або службовим становищем - у 44 рази. Стрімко зростає відсоток виправданих за різні корупційні злочини: якщо у 2010-2012 роках він становив від 0,2 до 1,1 %, то в 2016-2018 роках - від 4,0 до 16,7 %, при тому, що в середньому суди виправдовували лише 0,3 % обвинувачених. Значна

кількість засуджених за корупційні злочини звільняється від покарання (близько третини, а за службове зловживання - понад 90 %). Серед тих, кого покарано, більшість засуджується до відносно невеликого штрафу. Реальне позбавлення волі застосовується вкрай рідко і, оскільки воно схоже на випадковість, то і стримуючого ефекту не має [5].

Підсумовуючи викладене зазначимо, що незважаючи на велику кількість облікованих корупційних злочинів, відносно небагатьох осіб винесені обвинувальні вироки. Реальної протидії корупції на практиці не має. Разом з тим, невідворотність кримінальної відповідальності за такі злочини має стати пріоритетним завданням спеціалізованих органів, фактором стримування корупції.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон від 14 жовт. 2014 р. № 1700-УІІ. *Верховна Рада України*. иКБ: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

2. Кримінальний кодекс України: Закон від 05 квіт. 2001 р. № 2341-ІІІ. *Верховна Рада України*. иКБ: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Звіт: перше півріччя 2019 року. *Національне антикорупційне бюро України*. иКБ: https://nabu.gov.ua/sites/default/files/reports/zvit_-_2019_1_pivrichchya_0.pdf.

4. Боротьба з корупцією. *Генеральна прокуратура України*. иКБ: https://www.gp.gov.ua/ua/prev_combating_corruption.html.

5. Проект антикорупційної стратегії для України: основні моменти. *Юридична газета*. ЦКБ: <http://yur-gazeta.com/golovna/proekt-antikorupciynovi-strategiyi-dlya-ukrayini-osnovni-momenti.html>.

Казміренко Вікторія Олександрівна,
доцент кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник;

Давидова Ольга Василівна, доцент
кафебри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент

ОСОБИСТІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ КОРУПЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ

Людина має багато різних потреб, незадоволеність яких стає рушійною силою до діяльності - мотивом, а точніше мотивацією. Потреби людини перебувають у певному ієрархічному зв'язку і становлять собою певну статичну структуру особистості. Але мотиви поведінки, що детермінуються ними, відповідно - ієрархія мотивів, динамічні. У випадку формування асоціальної спрямованості та схильності до корупційних правопорушень домінуючими стають утилітарні мотиви задоволення потреб першого рівня - фізіологічних.